

A

MAGYAR TUDOM. AKADÉMIA

É R T E S Í T Ő J E.

HARMINCZKETTEDIK AKADÉMIAI ÜLÉS.

Az I-ső osztály nyolczadik ülése

1885. november 3-án.

HUNFALVY PÁL r. t. osztályelnök elnöklése alatt.

23. *Goldziher Ignác* l. t. fölolvassa „Palesztina ismeretének haladása az utolsó három évtizedben“ című értekezését. Kivonata ez:

A Palesztinát illető tudomány haladását egész terjedelme szerint csak úgy méltányolhatjuk, ha azt a sötétséget ismerjük, mely ismereteink ez ágát még a mult században ellepte. A Palesztina-tudomány megalapítójának, Reland Hadrián utrechti tanárnak a mult század elején, egy nyilatkozatából kimutatja az értekező, hogy mily kevés reményt lehetet táplálni a mult században az iránt, hogy Palesztinát illetőleg több tudásra tegyenek szert, mint a mennyit az ókori írók és munkák (Josefus, Plinius, Strabo, Talmud, egyház-atyák) szolgáltatnak. Ezután azon tényezőket fejtegeti, melyek a mi századunkban a Reland által felsorolt akadályok legyőzését előmozdították. A kegyes peregrinációk irodalmának rövid jellemzése után párhuzamba állítja velök azon pusztán tudományos szempontból tett kutató utazásokat, melyek Seetzen-nel e század elején megnyílnak, és az amerikai Robinson-nal (1838) érik tetőpontjokat. Robinsonnal kezdődik meg tényleg Palesztinának tudományos ismerete. De e tudománynak még soká kell küzdenie a teljes megbízhatóság hiányával, mely a társulati együttes működés által nem ellen őrzött egyéni kutatások mellett kikertülhetetlen volt. Csak az ötvenes években lépnek ezek helyébe társulatok, melyek a munkafelosztás elve szerint a Palesztina átkutatásának egyes mozzanatait külön-külön szakemberekre bizzák. Értekező azon véleménynek

ad kifejezést, hogy az első ilyenmü társulat magában Jeruzsálemben keletkezett, a hol legelőször kezdték az ily czélu társulás eszméjét megpendíteni és valósítását megkísérteni, midőn Finn, angol konzul, elősegítve szellemes neje által a negyvenes években a „jeruzsálemi irodalmi társaságot“ élethe léptette. Ennek több volt a hatása, mint positiv eredménye. A jeget legelőször két majd csaknem egyidejüleg keletkezett és a hatvanas években ténynyé vált szövetkezet törte meg, az *amerikai* és az *angol* Palestine Exploration Society-k; melyek úgy osztották fel a munkát egymás között, hogy emez a keleti, amaz a nyugoti Palesztina átkutatását tűzte ki feladatául. Feladatuk és vállalkozásuk az angol társadalom minden rétegének csodálatra méltó érdeklődésével találkozott és óriási anyagi támogatása által segítettett elő. Maga az angol királyné vállalta el a társulat protektori czimét. Mint-hogy e társulatok munkálatai most korszakos mappa-munkában és nagyszabásu monographiákban bevégezve fekszik a közönség előtt; értekező időszerűnek tartja, a kutatások eredményét, melyek úgy geographiai, mint historiai és archaeologiai tekintetben nagy fontossággal bírnak, irodalmunkban is ismertetni. Ez ismertetést párhuzamosan végezi azon tudományos módszer feltüntetésével, melyet az angol kutatók követtek. Az értekezés első része az angol és amerikai kutatótársulatok eredményeinek egyes mozzanatait példák által felvilágosítva mutatja elő, hogy megérthessük, miképen sikerült e kutatóknak a geographia s archaeologia oly sok kérdőjelét eloszlatni és százados problémákat megoldani. A tudomány határos területeit is megvilágították. Különösen fontos e tekintetben, hogy az amerikaiak, a keleti Szyria gasszanida emlékeinek, melyeket mintegy napkeleti Pompéjít legelőször Seetzen fedezett fel, Watzstein történelmileg méltatott, de Vogt és Waddington végre részletenkint kimutatott, ismeretét is előmozdították. — Külön fejezetben szól értekező a Palesztina modern helyneveinek viszonyáról a bibliai ókor földrajzi nomenclaturájához és a hódító rómaiak által használt helynevekhez. Különös figyelmet fordít az ujkori kutatásoknak a Palesztinára vonatkozó geographiai és topographiai hagyományhoz való viszonyára.

Az értekezés második része az archaeologiai eredményekkel foglalkozik, tárgyalja a Jeruzsálemben és Jeruzsálem környékén eszközölt ásásokat. A végső fejezet azon hatást mutatja ki, melyet az angol társaság fényes publicatiói e tudomány előmozdítására nézve a Kontinensen, nevezetesen Francia- és Németországban gyakoroltak.

Birálatra adatik.